

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 29ΗΣ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1968

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΜΕΛΟΥΣ

ΚΑΝΟΝΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ.—Περὶ τῆς ἀνωτάτης αὐθεντίας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ
ἐξ ὀρθοδόξου ἐπόψεως, ὑπὸ Ἀμίλκα Σ. Ἀλιβιζάτου*.

I

Ἐν συνεχείᾳ προγενεστέρων ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ἀθηνῶν ἀνακοινώσεών μου, καὶ ἐπὶ συμπληρώσει τοῦ καθορισμοῦ τῶν ἐσωτερικωτέρων στοιχείων τῶν ἀπαρτιζόντων τὸν ὑπέροχον ὄντως ὀργανισμόν τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ἡ σημερινὴ ἀνακοίνωσίς μου ἀναφέρεται εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς ἐν ταύτῃ ὑφισταμένης ὑψίστης πνευματικῆς αὐθεντίας, τῆς μορφῆς αὐτῆς καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκφάνσεως καὶ ἐπιβολῆς της ἀπὸ ὀρθοδόξου ἐπόψεως. Ἡ ὑψίστη αὕτη αὐθεντία, ὥς καὶ διὰ πάντα ἄλλον ὀργανισμόν, οὕτω καὶ διὰ τὸν ἐκκλησιαστικόν, ἀποτελεῖ τὴν συνισταμένην τῆς οὐσίας, τοῦ κύρους, τῆς δράσεως καὶ τῆς εὐσταθείας αὐτοῦ, πρὸς πραγματοποίησιν τοῦ τελείου ἐν τῷ κόσμῳ ἀντικειμενικοῦ αὐτοῦ σκοποῦ.

Ἡ Ἐκκλησία αὕτη καθ' ἑαυτήν, ὥς ἰδρύθη καὶ ἡθελήθη ὑπὸ τοῦ θείου αὐτῆς Ἰδρυτοῦ, τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ κοινωνία ἀγάπης (κοινωνία ἀγίων), ὥς μόνον σκοπὸν ὑπάρξεως αὐτῆς ἔχουσα τὴν ἀδιάκοπον διὰ τῶν αἰώνων συνέχειαν τοῦ ἐπὶ τῆς γῆς κοσμοσωτηρίου ἔργου τοῦ Σωτῆρος, τουτέστι τὴν ἐπιδίωξιν καὶ ἐπιτυχίαν τῆς πνευματικῆς σωτηρίας τοῦ ἐνὸς ἐκάστου ἀνθρώπου, κατὰ τὰ περὶ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου καὶ τοῦ Παύλου λεγόμενα, ὅτι οὗτος ἦλθε «σῶσαι τὸν κόσμον» (Ἰωάν. ΙΒ' 47) καὶ ὅτι «πάντας θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν» (Α' Τιμοθ. Β' 3, 4).

Ἡ διηγετικὴ καὶ ἀκόμητος αὕτη μέριμνα πρὸς ἐπιδίωξιν τοῦ τοιούτου

* HAMILCAR S. ALIVISATOS, **About the highest authority in the Church from the orthodox point of view.**

σκοποῦ τῆς Ἐκκλησίας, ἣτις ἀποτελεῖ τοῦτ' αὐτὸ τὴν *raison d'être* τῆς ὑπάρξεώς της, δι' οὐδενὸς ἄλλου ἐπιτυγχάνεται μέσον, ἢ, ὥς θὰ ἐλέγομεν ἐπὶ τὸ θεολογικώτερον, διὰ τῆς ἀνυστάκτου ποιμαντορικῆς φροντίδος καὶ δράσεως, ἣτις ὅμως ἀντιστρατεύεται πῶς πρὸς τὸν αὐστηρὸν ὀργανικὸν καὶ νομικὸν χαρακτῆρα, τὸν ὁποῖον ἔλαβεν ἡ Ἐκκλησία εὐθὺς μετὰ τὴν ἵδρυσιν αὐτῆς καὶ κατ' ἐπίτασιν μέχρι σήμερον ἔχει.

Διότι ἡ Ἐκκλησία θεῖαν ἔχουσα τὴν καταγωγὴν καὶ ἀληθῶς μὲ ὅλως θεῖον σκοπὸν ἐμπειστευμένη, εἰς οὐδένᾳ κατ' ἀρχὴν ὑπὸκειται περιορισμὸν ἢ καὶ καθορισμὸν, ἐφ' ὅσον ἡ ὅλη ποιμαντορικὴ ἐνέργεια αὐτῆς πρὸς ἐξυπηρέτησιν καὶ ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ της ἐκείνου, ὑποκειμενικῶς τε καὶ ἀντικειμενικῶς στηρίζεται ἐπὶ, καί, ἀναχωρεῖ ἀπὸ, τοῦ «ὅστις θέλει» (Ματθ. ΙΓ' 24), τουτέστι τῆς ἀπολύτου ἐλευθερίας καὶ διαθέσεως καὶ ἐνεργείας.

Παρὰ ταῦτα, ἡ ὅλως φυσικὴ διὰ τὸν προορισμὸν της ἀναστροφὴ τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ἡ ἀνθρωπίνη αὐτῆς ὑπόστασις (ἀνεξαρτήτως τῆς θείας) καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ Ἰδρυτοῦ αὐτῆς προβλεφθεὶς καὶ ὑπαγορευθεὶς σύνδεσμος (ἀδιαφόρως μορφῆς) πρὸς τὴν ὀργανωμένην ἀνθρωπίνην κοινωνίαν, δηλ. τὴν Πολιτείαν, ἐπέβαλον τὴν φυσιολογικὴν, οὕτως εἰπεῖν, ἀνάπτυξιν τῆς Ἐκκλησίας εἰς ἀνθρώπινον ὀργανισμὸν. Τοῦτο ἐγένετο κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἀνθρωπίνης καὶ θείας φύσεως τοῦ Ἰδρυτοῦ της, καὶ κατ' ἐπέκτασιν τῆς θείας καὶ ἀνθρωπίνης φύσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἀφοῦ ὁ ἴδιος ὁ Ἰδρυτὴς αὐτῆς τὴν Ἐκκλησίαν ὡς σῶμα αὐτοῦ καθώρισε, μὲ κεφαλὴν αὐτοῦ αὐτὸν τὸν ἴδιον (Ματθ. ΚΑ' 42, Ἐφεσ. Ε' 23, Κολοσ. Α' 18 κλπ.) καὶ μὲ ἀνάλογον, ὡς πρὸς τὴν ὀργανικὴν δομὴν αὐτοῦ, μορφήν πρὸς τοὺς ἀνθρωπίνους ὀργανισμούς, ὡς τοῦτο καθωρίσθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἰδρυτοῦ τῆς Ἐκκλησίας καὶ διὰ τῶν ἄλλων μὲν ἰδρυτικῶν αὐτοῦ λόγων, ἀλλ' ἰδίᾳ διὰ τοῦ κατηγορηματικοῦ ὡς πρὸς ταῦτα λόγου αὐτοῦ : «οὗ γὰρ εἰσὶ δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι ἐν τῷ ἐμῷ ὀνόματι, καὶ γὰρ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν» (Ματθ. ΙΗ' 20), ἐν τῷ ὁποίῳ, ὡς ἐν ἐμβρύῳ, περιέχεται ὁ ὅλος ὀργανισμὸς τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ μικρὸν κατὰ μικρὸν ἔπειτα ἀναπτυχθεὶς καὶ διαμορφωθεὶς ἐκκλησιαστικὸς ὀργανισμὸς, παρὰ τὴν ὁποιανδήποτε καὶ ἂν ἐδέχθη ἐπίδρασιν ἐκ τοῦ κοσμικοῦ περιβάλλοντος, ἐν τῷ ὁποίῳ ἔζη καὶ ἔδρα, διετήρησεν ὅμως ἀνέπαφον : 1ον) τὴν ἀπὸ τοῦ Ἰδρυτοῦ αὐτοῦ ἀπορρέουσαν θειότητα καὶ ἀγιότητα, 2ον) τὴν ὑπὸ τοῦ ἰδίου καθιερωθεῖσαν ἐν αὐτῷ ἐλευθερίαν, τῆς τε ὁλικῆς αὐτοῦ συλλογικῆς ὑποστάσεως καὶ τῶν καθ' ἕκαστον ἀποτελούντων αὐτὸν μελῶν, καὶ συνεπῶς τὸ ἀνεξάρτητον καὶ ἀδέσμευτον αὐτοῦ ἐξ οἰωνδήποτε κοσμικῶν ἢ πολιτικῶν δεσμῶν καὶ σχέσεων, τῶν διαφερόντων αὐτοῦ περιοριζομένων αὐστηρῶς εἰς τὰς πνευματικὰς αὐτοῦ ὑποχρεώσεις καὶ ἐπιδιώξεις (Α' Τιμοθ. Γ' 15, Κολοσ. Β' 25, Ἐφεσ. Ε' 27)

καὶ 3ον) διετήρησε τὸ ἀνιδιοτελὲς καὶ ἀσυμφεροντολόγητον τῶν οἰωνδήποτε ἔσθωθεν καὶ ἔξωθεν δεσμῶν καὶ σχέσεων αὐτοῦ, διὰ τὰς ὁποίας, κατὰ ρητὴν ἀπαίτησιν τοῦ Ἰδρυτοῦ, ἀποκλείεται πᾶσα κοσμικοῦ περιεχομένου συμφεροντολογικὴ ἢ ὠφελιμιστικὴ ἐπιδίωξις ἢ δοσοληψία, ξένη ὅλως πρὸς τὸν ἀπολύτως πνευματικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα (Ἐφεσ. 5' 27).

Ὅπου δὲ ἐν τῇ ζωῇ καὶ τῇ ἱστορίᾳ ἐνεφάνισεν ἡ Ἐκκλησία εἰκόνα ξένην καὶ ἀντίθετον πρὸς τὰς βασικὰς ταύτας ἀρχάς, τοῦτο ἀπετέλεσε καὶ ἀποτελεῖ ἀναμφιβόλως ἀνεπίτρεπτον ἐκτροπὴν, ἣτις δὲν βαρύνει βεβαίως τὴν ὑπόστασιν καὶ σύστασιν τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ τοὺς ἀντιπροσώπους καὶ ἐκπροσώπους αὐτῆς, καταχρωμένους τῆς δοθείσης αὐτοῖς καθαρῶς πνευματικῆς ἐξουσίας καὶ παρεξηγοῦντας αὐτήν. Διὰ τούτων ὠδηγήθη αὕτη ἐκάστοτε εἰς ἐκτροχιασμὸν ἀπὸ τῆς ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ Ἰδρυτοῦ αὐτῆς χαραχθείσης τροχιάς αὐτῆς, πρὸς ἀνεπίτρεπτον ἐκπεσμόν ἐλευεινῆς ἐκκοσμικεύσεώς της, μηδεμίαν σχέσιν ἐχούσης πρὸς τὸν θεῖον αὐτῆς χαρακτῆρα καὶ τὴν ὅλως πνευματικὴν αὐτῆς ἀποστολήν.

Πάντως ἀπὸ τῆς πρώτης ἰδρύσεως τῆς Ἐκκλησίας διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ἴδιος καθώρισεν ὅτι αὐτὸς οὗτος εἶναι ὁ κατέχων τὴν ἀνωτάτην ἐξουσίαν καὶ αὐθεντίαν, ἣτις ἐδόθη αὐτῷ παρὰ τοῦ Πατρὸς Αὐτοῦ (Ματθ. ΚΗ' 18), ὅτι Αὐτὸς εἶναι ἐν αὐτῇ τὸ Α καὶ τὸ Ω (Ἀποκάλ. Α' 8), ὅτι Αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος ὅστις, τῇ δυνάμει τῆς δοθείσης Αὐτῷ ἐξουσίας, ἀπέστειλε τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐκλεγέντας μαθητάς καὶ ἀποστόλους, μὲ τὴν ρητὴν ἐντολήν τοῦ βαπτίζειν καὶ διδάσκειν ἐν τῷ ὀνόματι Αὐτοῦ καὶ ὅτι αὐτὸς οὗτος θὰ παρέμενεν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ εἰς τὰς μετ' ἐκείνων σχέσεις Του, πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν μέχρι τῆς συντελείας τῶν αἰώνων (Ματθ. ΚΗ' 20), ὃν ὁ αὐτὸς καὶ ἀμετάβλητος Ἰησοῦς Χριστός, ὁ καὶ ὁμολογούμενος χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας (Ἐβρ. ΙΓ' 8).

Ὁ καθαρῶς πνευματικὸς χαρακτῆρ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι βεβαίως ἐπιδεκτικὸς τῆς σωματικῆς ἀπουσίας τοῦ Ἀρχηγοῦ, διότι οὗτος διὰ τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ παρουσίας καὶ διὰ τῆς πίστεως τῶν μελῶν αὐτῆς ὁμολογεῖται καὶ ἀναγνωρίζεται ὡς Χριστὸς ὁ Κύριος, ὃν καὶ ἐσόμενος εἰς τοὺς αἰῶνας. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι κατὰ συνέπειαν ὁ αἰώνιος ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησίας, ὁ συγκεντρῶν ἐν ἑαυτῷ ὁλόκληρον τὴν ἐν αὐτῇ αὐθεντίαν, ἣτις ἐξασκεῖται ὑπὸ τῶν ὀργάνων τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὀργανισμοῦ ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ καὶ ἄνεν τοῦ ὁποίου καὶ τοῦ ἀπολύτου κύρους αὐτοῦ οὐδὲ Ἐκκλησία κἄν ὑφίσταται.

II

Ἐνῷ ὁμως περὶ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ὡς Ἀρχηγοῦ καὶ κεφαλῆς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἐν αὐτῇ ἄκρας αὐθεντίας, αὐτοῦ, τοῦθ' ὅπερ καὶ εἰς τὴν θεῖαν φύσιν

τοῦ ἰδίου καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀνταποκρίνεται, οὐδεμία ποτὲ ἠγέρθη ἀμφισβήτησις, οὐδὲ ἡδύνατο νὰ ἐγεῖρθῃ, δι' αὐτὸν τὸν τρόπον τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς, πολλὴ ὅμως κατὰ καιροὺς ἠγέρθη καὶ μέχρι σήμερον ἀκόμη ὑφίσταται συζήτησις καὶ ἀμφισβήτησις, ὡς πρὸς τὴν ὑπὸ τῶν ἐκπροσώπων αὐτοῦ ἐν ὀνόματί του ἐξασκουμένην ἐν τῷ ὄρατῳ ὀργανισμῷ τῆς Ἐκκλησίας αὐθεντίαν, τοῦθ' ὅπερ πάλιν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τῆς Ἐκκλησίας ἀναφέρεται.

Ὡς γνωστόν, τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ τὴν πνευματικὴν ἔδωκεν ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς ἰδίους αὐτοῦ μαθητὰς καὶ Ἀποστόλους, οὗτοι δὲ μετέδωσαν αὐτὴν εἰς τοὺς ὑπ' αὐτῶν κατασταθέντας ἐπισκόπους, οἵτινες διὰ τῆς λεγομένης ἀποστολικῆς διαδοχῆς κατέχουσι καὶ ἐξασκοῦσι τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ δοθεῖσαν αὐτοῖς πνευματικὴν ἐξουσίαν ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων, ἔστω καὶ κατὰ περιορισμένον τρόπον, διότι, ἐνῶ ἢ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ δοθεῖσα ἐξουσία εἰς τοὺς Ἀποστόλους ἐδόθη ἀπεριορίστως δι' ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν, ἄνευ οἰουδήποτε περιορισμοῦ, διὸ αὕτη καὶ ὡς ἀποστολικὴ χαρακτηρίζεται καὶ γνωρίζεται, ἡ ἐξουσία ὅμως τῶν ἐπισκόπων εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἔσχε περιορισμένον χαρακτῆρα ἐξασκήσεως, αὐστηρῶς μόνον τὴν ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς τοῦ ἐνὸς ἐκάστου ἐπισκοπικῆς περιφερείας ἐξασκουμένην.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἰχνηλατεῖται ἡ πρώτη κοσμικὴ ἐκτροπὴ ὡς πρὸς τὴν αὐθεντικὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πνευματικὴν ἐξουσίαν. Τοῦτο δὲ ἀκριβῶς, διότι εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἰδρύσεως καὶ τῶν ὁρίων καὶ τῆς σημασίας τῶν διαφόρων ἐπισκοπῶν ὑπεισήλθε τὸ κοσμικὸν στοιχεῖον, δηλ. ἡ Πολιτεία, ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, ἣτις κυρίως, τῇ ἀνοχῇ τῶν ἐπισκόπων διὰ τὰ αὐτοῖς παραχωρηθέντα προνόμια, καθώριζεν ἀδιαμαρτυρήτως ἐκ μέρους αὐτῶν τὰς σχετικὰς πρὸς τὰς ἐπισκοπικὰς περιφερείας σχέσεις τῶν ἐπισκόπων πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, τὴν Πολιτείαν καὶ πρὸς ἄλλήλους.

Ἡ τοιαύτη διευθέτησις τῶν ἐπισκοπικῶν περιφερειῶν, προσαρμοζομένη ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πρὸς τὴν διοικητικὴν διαίρεσιν τοῦ κράτους, καθώριζε καὶ διέμεριζε τὴν ἐπισκοπικὴν αὐθεντίαν καὶ ἐξουσίαν εἰς δικαιοδοσίας τῶν κατεχόντων τὰς διαφόρους ἐπισκοπὰς ἐπισκόπων κατὰ τὴν κοσμικὴν ἢ κρατικὴν σημασίαν τῆς ἑδρας αὐτῶν καὶ τὴν κοσμικὴν κατὰ τὸν ἥδη ἀναπτυχθέντα ὀργανισμὸν ἱεράρχησιν αὐτῶν εἰς ἐπισκόπους, ἀρχιεπισκόπους, ἐξάρχους, μητροπολίτας, πατριάρχας καὶ ἄλλους μεγάλους ἐκκλησιαστικοὺς τιτλοῦχους, μέχρι τοῦ κατέχοντος τὴν ἐπισκοπὴν τῆς πρωτευούσης τοῦ κράτους, τοῦ Ἐπισκόπου καὶ Πάπα Ρώμης. Οὗτος, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν τίτλων αὐτοῦ τούτων, συνεκέντρωσε τὴν ὅλην αὐθεντίαν τῆς κατὰ τὴν Δύσιν Ἐκκλησίας, ἣτις αὐθεντία, ἅπαξ συγκεντρωθεῖσα, ἀνεφέρετο ἀναδρομικῶς ὡς στηριζομένη ἐπὶ τῆς ἀνωτέρας πνευματικῆς ἐξουσίας τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, ἀνακηρυχθέντος ἐπὶ παρεξηγήσει γραφικῶν τινων χωρίων ὡς

πρώτου καὶ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων καὶ ὡς κατέχοντος ἀποκλειστικῶς τὰς κλεῖδας τῆς βασιλείας τῶν Οὐρανῶν, ὑπὲρ τοὺς ἑνδεκα Ἀποστόλους, καὶ οὕτως ἀποκλειστικὸς διάδοχος εἶναι ὁ Ἐπίσκοπος Ρώμης.

Οὕτως ἐξειλήχθη ἀργότερον τὸ κύρος τοῦ Ρωμαίου Ἐπισκόπου, τὸ ὁποῖον ἐπὶ τῇ βάσει καὶ παραπεποιημένων ἀκόμη κοσμικῶν τίτλων (donatio Constantini) ἀνεπύχθη μέχρι καὶ τοῦ τίτλου τοῦ Βικαρίου τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τοῦ ἀπολύτως ἀλαθήτου, ἐπισημοποιηθέντος δι' εἰδικοῦ τῆς τοιαύτης ἐξελίξεως ἀποδεκτοῦ γενομένου δόγματος, καθ' ὃ ὁ Ἐπίσκοπος Ρώμης εἶναι ὁ ἀποκλειστικὸς διάδοχος καὶ Βικάριος τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ κάτοχος τῆς ὑψίστης αὐθεντίας τῆς ὅλης Ἐκκλησίας, ἀναγνωριζόμενος ὡς τοιοῦτος μέχρι τῆς σήμερον ἐν τῇ Δύσει, ἐνῷ παρόμοιόν τι οὐδέποτε ἀνεγνωρίσθη ἐν τῇ κατ' Ἀνατολὰς Ἐκκλησίᾳ, οὔτε διὰ τὸν Ἀπόστολον Πέτρον, οὔτε διὰ τὸν διάδοχον αὐτοῦ τὸν Ἐπίσκοπον καὶ Πάπαν Ρώμης, παρεκτὸς τοῦ πρωτείου τιμῆς, τὸ ὁποῖον ἀνέκαθεν ἀνεγνωρίζετο καὶ ἀναγνωρίζεται ὑφ' ὀλοκλήρου τῆς Ἐκκλησίας.

Καὶ ἐνῷ εἶναι ἀληθῶς θαυμαστόν, πῶς ἐν τῇ Δύσει ἀνεγνωρίσθη καὶ ἀναγνωρίζεται μέχρι σήμερον ἡ τοιαύτη ἀπόλυτος αὐθεντία καὶ ἐξουσία τοῦ Πάπα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, εἰς τρόπον ὥστε οὐ μόνον ἄνευ ἀντιρρήσεως, ἀλλὰ τοῦναντίον μὲ πνεῦμα ἄκρας ὑπακοῆς καὶ σεβασμοῦ ἀκόμη νὰ ἀναγνωρίζεται καὶ παρὰ τῶν ἀνωτέρων ἐκεῖ ἀξιωματούχων τῆς Ἐκκλησίας, οὓς συγκαταβατικῶς θεωρεῖ καὶ ὀνομάζει ὁ Πάπας ἀδελφούς, ἐνῷ κατ' ἀκρίβειαν ἀποκαλεῖ αὐτοὺς υἱοὺς ἐν Χριστῷ, εἶναι ἐξ ἴσου θαυμαστόν, πῶς ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἐπὶ τὸ δημοκρατικώτερον, ἀλλὰ καὶ περισσότερον πρὸς τὰς Γραφὰς σύμφωνον, ἡ ἄκρα αὐθεντία διεμοιράσθη μεταξὺ τῶν Ἐπισκόπων, ὧν εἷς ἕκαστος μεμονωμένως κατέχει ταύτην καὶ τὴν ἐξασκεῖ μερικῶς ἐξ ἴσου, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἱεραρχικοῦ του ἀξιώματος, ἀλλὰ καὶ συνολικῶς ἢ συλλογικῶς ἐν τῇ Συνόδῳ, ἣτις ἀποτελεῖ τὴν ἀνωτάτην βαθμίδα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὀργανισμοῦ, ἰδίᾳ προκειμένου περὶ τοῦ ἐπισκοπικοῦ σώματος τῆς ὅλης Ἐκκλησίας, τῆς Οἰκουμενικῆς δηλονότι Συνόδου, ὡς τοῦτο καθορίζεται ἐν τῷ πολυδαίδαλῳ κανονικῷ δικαίῳ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἄλλ' ἐνῷ οὕτω διηυθετήθησαν τὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως καὶ τῆς συγκεντρώσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐθεντίας ἐν μὲν τῇ Δύσει, κατὰ τὸ ἐκεῖ ἐπικρατοῦν μοναρχικὸν σύστημα, ἐν δὲ τῇ Ἀνατολῇ, κατὰ τὸ ἐδῶ κρατοῦν δημοκρατικὸν ἢ συλλογικὸν ἢ συνοδικὸν καθεστῶς ὡς πρὸς τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἀνωτάτης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐθεντίας, ἐν τούτοις, οὐδὲ ἡ συλλογικὴ αὕτη συνοδικὴ ἀρχή, ἡ Σύνοδος, δύναται ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ ἔδρα τῆς ἄκρας καὶ ἀνωτάτης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐθεντίας, ἐφ' ὅσον ὑπερτέρα ταύτης ὑφίσταται καὶ ἀναγνωρίζεται ἐκάστοτε ἢ καὶ τὴν ἄκραν αὐθεντίαν τῆς ὅλης Ἐκκλησίας

κατέχουσα και εξασκοῦσα ἐξουσία, ἡ κοινὴ γνώμη (consensus ecclesiae) καὶ συνείδησις αὐτῆς, ἡ καλουμένη «ἐκκλησιαστικὴ συνείδησις», ἣτις ἀποτελειούμενὴ διὰ τῆς ἐπὶ τῇ βάσει γνησίου ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος ὁρθῆς καὶ ὁρθοδόξου γνώμης καὶ πεποιθήσεως κλήρου συγχρόνως καὶ λαοῦ, ἀποφαίνεται ἀθροιστικῶς καὶ τελειωτικῶς, εἴτε tacite, εἴτε διὰ θετικῆς ἀρνήσεως ἢ ἀπορρίψεως ἀκόμῃ καὶ τῆς ὁρθοδοξίας, Οἰκουμενικῆς τινος Συνόδου, ὡς τοιαύτης συγκληθείσης καὶ συγκροτηθείσης. Πρόχειρα δὲ εἶναι τὰ παραδείγματα τῶν ὡς Οἰκουμενικῶν συγκληθεισῶν καὶ συγκροτηθεισῶν Συνόδων τῆς Σαρδικῆς (343), τῆς ἐν Ἐφέσῳ «ληστρικῆς» (449) καὶ τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ (1438), τῶν ὁποίων ἡ οἰκουμενικότης ἀπεκρύνθη ὑπὸ τῆς Συνειδήσεως τῆς Ἐκκλησίας, τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν θεωρηθεισῶν ὡς νόθων καὶ μηδεμίαν ἀξίαν καὶ ἰσχὺν ἔχουσῶν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ἐνῶ αἱ γνωσταὶ ἐπτά, tacite καὶ ἄνευ ἀντιρρήσεως ἀνεγνωρίσθησαν ὡς Οἰκουμενικαί. Ὅτι δὲ καὶ σήμερον ἀκόμῃ τοιαύτη κρατεῖ ἐν τῇ κατ' Ἀνατολὰς Ἐκκλησίᾳ δόξα καὶ οἰονεὶ δογματικὴ ἀντίληψις, καταφαίνεται καὶ ἐκ τῆς περιφήμου ἐγκυκλίου τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς τοῦ 1848, εἰς ἀπάντησιν τῆς πρὸς ἔνωσιν τῶν ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν μετὰ τῆς ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας προσκλήσεως τοῦ Πάπα Ρώμης Λέοντος τοῦ ΙΓ', ἐν τῇ ὁποίᾳ ρητῶς λέγεται ὅτι «ὁ λαὸς θεωρεῖται ὁ κύριος ὑπερασπιστὴς καὶ φύλαξ τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως»: ὅπου λαὸς δέον νὰ ἐρμηνευθῇ ὡς ἡ ὁμόφωνος γνώμη κλήρου καὶ λαοῦ, ἡ τὴν συνείδησιν συνιστῶσα τῆς Ἐκκλησίας. Ἐνταῦθα δέον νὰ τονισθῇ, ὅτι προϋπόθεσις καὶ βάσις τούτου εἶναι, οὐχὶ ὀχλοκρατικὴ τυχὸν θρησκολήπτων καὶ ἀμαθῶν διαταραχὴ ἢ καὶ βιαία ἐπιβολή, ἀλλὰ ἔκφρασις ἀναμφισβητήτου ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος, βασιζομένου ἐπὶ τῆς ἀληθοῦς καὶ γνησίας ὁρθοδόξου πίστεως, τῆς ἀναμφισβητήτως στηριζομένης ἐπὶ τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως, τῆς ὑπὸ τῶν ἐπτά μέχρι τοῦδε Οἰκουμενικῶν Συνόδων μαρτυρουμένης.

Κατὰ ταῦτα, ἡ ἄκρα αὐθεντία τῆς Ἐκκλησίας, ἐξ ὁρθοδόξου ἐπόψεως, ἡ παρὰ τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ἐκκλησίας εἰς τοὺς ἁγίους μαθητὰς καὶ Ἀποστόλους Αὐτοῦ δοθεῖσα, καὶ διαβιβασθεῖσα διὰ τούτων ἀτομικῶς εἰς τοὺς Ἐπισκόπους ἐν εὐρυτάτῃ μάλιστα ἀντιπροσωπευτικῇ σημασίᾳ περιλαμβανούσῃ τὴν ἐκκλησιαστικὴν συνείδησιν κλήρου καὶ λαοῦ τῆς ἐπισκοπικῆς τῶν περιφερείας, παραμένει κατὰ τὰ κρατοῦντα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐκφαινομένη καὶ ἐξασκουμένη, ἐν μὲν τῇ Δύσει, κατὰ τὸ ἐκεῖ κρατοῦν καθιερωμένον σύστημα, διὰ τοῦ προσώπου τοῦ Ἐπισκόπου καὶ Πάπα Ρώμης, οὗτινος μάλιστα τὴν συγκεντρωτικὴν ἐξουσίαν ταύτην ἐζήτησε καὶ ἤτει πῶς νὰ διαπλατύνῃ ὅλως προσφάτως ἡ συλλογικὴ τῶν ἐπισκόπων συνεξουσία, ἡ διὰ πρώτων μάλιστα φορὰν ἐν Συνόδῳ ἐκδηλουμένη, κατόπιν ἀποφάσεως τῆς περιφήμου μεταρρυθμιστικῆς Συνόδου τοῦ Βατικανοῦ 1962 - 1964, ὑπὸ τὴν τε-

λικήν πάντως ἔγκρισιν τοῦ Πάπα· ἐν δὲ τῇ Ἀνατολῇ διὰ τοῦ συλλογικοῦ σώματος τῶν Ἐπισκόπων, τῆς Συνόδου καὶ δὴ τῆς Οἰκουμενικῆς, ἐπικεκρωμένης ὅμως καὶ ἡσφαλισμένης ὑπὸ τῆς Συνειδήσεως τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ἐπὶ γνησίου ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος βασιζομένης, ἥτις καὶ ὡς τὸ ὄργανον καὶ ὡς ἡ ἔκφρασις τῆς ἀνωτάτης ἐκκλησιαστικῆς αὐθεντίας ἀναγνωρίζεται. Καὶ ναὶ μὲν οἱ Ἐπίσκοποι — ἀνεξαρτήτως ἱεραρχικοῦ τίτλου — εἶναι οἱ πρῶτοι καὶ ἀπαράιτητοι σύνδεσμοι (ἐφ' ὅσον εἶναι κατὰ τὴν κανονικὴν τάξιν ἀμέμπτως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κατεστημένοι) τῆς μεταβιβάσεως εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς ἄκρας τοῦ Χριστοῦ αὐθεντίας, ἀλλ' ὁ κυρίως καὶ κεντρικὸς οὕτως εἰπεῖν ἀποδοχεὺς ταύτης εἶναι αὕτη ἡ Ἐκκλησία, ταύτην ἐκφαίνουσα καὶ ἐξασκοῦσα διὰ τῆς Συνειδήσεως τῆς Ἐκκλησίας, διὰ βοῆς καὶ ὁμολογίας κλήρου καὶ λαοῦ, ἀμφοτέρων μυστηριακῶς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κατεστημένων, τοῦ μὲν ὡς διοικοῦντος σώματος διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς ἱερωσύνης καὶ τῆς ἐξ αὐτοῦ παρεχομένης χάριτος, τοῦ δὲ ὡς διοικουμένου σώματος διὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος καὶ τῆς ἐξ αὐτοῦ παρεχομένης χάριτος καὶ δικαιοσύματος ζώσης συμμετοχῆς εἰς τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τὴν Ἐκκλησίαν.

Οὕτως, ἀνεξαρτήτως τοῦ πολυπλόκου καὶ ὑστερώτερον ἀναπτυχθέντος ὀργανισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας, ὅστις εἶναι καὶ τὸ κύριον ἀντικείμενον τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἡ ἀνωτάτη αὐθεντία ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀναπαύεται καὶ ἐδρεύει εἰς αὐτήν, ἔχουσιν ὡς κεφαλὴν καὶ ἀρχηγὸν τὸν Χριστόν, καὶ ἐκδηλοῦται καὶ ἐκφαίνεται διὰ φωνῆς ὁλοκλήρου τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, κλήρου δηλ. καὶ λαοῦ ἀπολύτως ὀρθόδοξα φρονούντων, διὰ τῆς Συνειδήσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις εἶναι καὶ ὁ κύριος φορεὺς τῆς ὑψίστης αὐθεντίας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ ἐκκλησιαστικῷ ὀργανισμῷ.

S U M M A R Y

The Christian Church, as founded by Christ, is a community of love (or of saints), having as its unique purpose the unbroken continuation of Christ's saving work «who likes that all men be saved and come unto the knowledge of the truth» (I Tim. 2. 4).

In this her endeavour in the world the Church was gradually developed also to a human organisation, foreseen and determined by Christ himself, through his institutional words for the visible Church, (especially Matth. 18. 20). But this human organisation in its later

development, is in some way contradictory to her divine character, just because technical and institutional means of administration and later rather cosmical developments do not seem to fit to the spiritual character of the Church, continuing her mission in the world only through spiritual means.

The Church's unique task can not be pursued but exclusively by constant pastoral care, in full liberty of the whole and of her individual members, and this in full independence from any worldly or political relationship and through Christ's presence entirely selfsufficient (Matth. 16. 24, Galat. 5. 1, 13).

But the Church, even as a human organisation (corresponding to the human nature of Christ) has retained her holiness, her liberty and her selfsufficiency in recognising as her only Lord and Master Jesus Christ, who having taken all power from His Father, concentrates in himself the highest authority in the Church, remaining thus in her always, up to the end of the world (Matth. 28. 19, 20).

Any deviation of the Church from these principles in her historic life can not but be characterised as deviation from the law of love of Christ and surely to be ascribed, not to the Church herself, but to the responsibility of her representatives (the Bishops), misunderstanding and misusing the power given to them by the Apostles.

But while Christ's highest authority in the Church was never questioned, much discussion has been arisen about the authority of the successors of the Apostles, the Bishops.

The authority and the spiritual power given to the Bishops by the Apostles was in some way restricted inward the territory of their bishoprics. These territories were more or less strictly determined, especially since Constantine the Great (274 - 337) by the State. Through that the Church authority was divided among the Bishops, according to the rang of their hierarchical order (Bishops, Archbishops, Metropolitans, Patriarchs etc.) and the political significance of their seats, up to the bishopric of the capital of the Empire, Rome, the Bishop of which, the Pope, succeeded to concentrate in his person the highest authority of the Church in the West.

Similar developments took place in the East, according to the hierarchical grade and significance of the seats. But the development

reached not beyond the collegiate organisation of the bishops, the provincial or patriarchal Synod, respectively the Oecumenical Synods. But even this body of the collegiate episcopal authority, the Synod, has not been recognised as concentrating the highest authority of the Church, just because the same was assigned to the expression of the common consent of the whole Church the *consensus ecclesiae*, the so called «conscience of the Church», i. e. the testimony of the whole body of the Church, clergy and laity, both constituting the «*pleroma tis ecclesias*», the fulness of the Church. This authority of the «Conscience of the Church» is so superabundant in the Eastern Church, that even the ecumenicity of the Oecumenical Synods is tacite or negatively determined by the same, as in the cases of the three Synods convened as Oecumenical, of Sardica (343), Latrocinium (449) and Florence (1439), the ecumenicity of which was declared void by the «Church Conscience».

This significance of the «Church's Conscience» is recognised also lately in the famous answer of the Patriarchs of the East to Pope Leo's the XIII Encyclica (1848) calling the Orthodox to union with the Roman Catholic Church. To this document as highest guardian of the orthodox faith, is recognised the body of the Church, i. e. the people itself (both clergy and laity). (Mansi XL, p. 407).

The highest authority therefore of the Church remains up to now in the Western part of the Christian (Catholic) Church with the Bishop of Rome, the Pope, while in the Eastern part of the same (the Orthodox Church) with the «Church's Conscience».